

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԴԱՍՎԱՐ

ԹԵՄԱ՝ ԴԻԴԱԿՏԻԿ ԽԱՂԻ ԴԵՐԸ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Կազմեց՝ Մերի Շահգյալոյան Վաղարշակի

(անուն, ազգանուն, հայրանուն)

«Քաջարանի N 2 միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ

(դպրոցի անվանումը)

Ղեկավար՝ Գայանե Ավագյան

«Կապանի N 2 ավագ դպրոց» ՊՈԱԿ

(վերապատրաստող կազմակերպության անվանումը)

Կապան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
ԳԼՈՒԽ 1. ԴԻՂԱԿՏԻՎ ԽԱՂԻ ԴԵՐԸ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....	5
1.1 Դիղակտիկ խաղի դերն ուսուցման գործընթացում.....	5
1.2 Դիղակտիկ խաղերի կառուցվածքն ու կազմակերպման գործընթացի առանձնահատկությունները.....	10
ԳԼՈՒԽ 2. ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ՄԱՍ	13
2.1 Հետազոտական աշխատանքի նպատակները, խնդիրները և մեթոդիկան.....	13
2.2 Հետազոտական աշխատանքի արդյունքների գնահատումը և ընդհանրացումը....	20
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ.....	23
ՕԳՏԱԳՈՐԾԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	24

Ներածություն

Դիդակտիկ խաղը բազմակողմանի, բարդ մանկավարժական երևույթ է. այն և՛ նախադպրոցական տարիքի երեխաներին դասավանդելու խաղային մեթոդ է, և՛ ուսուցման ձև, և՛ ինքնուրույն խաղային գործունեություն, և՛ երեխայի անհատականության համակողմանի դաստիարակության միջոց: Խաղերը կազմակերպվում են նոր նյութի հաղորդումը նախապատրաստելու, անցածն ամրապնդելու, ինրպես նաև գիտելիքները ստուգելու նպատակով: Խաղի արդյունավետությունը պայմանավորված է մի շարք գործոններով, որոնցից 1-ինը ճիշտ և ժամանակին կազմակերպումն ու անցկացումն է: Խաղի կանոնները պետք է լինեն պարզ և հստակ ձևակերպված: Խաղանյութը պետք է բոլոր երեխաների համար լինի մատչելի, դիդակտիկ նյութը՝ պատրաստման և ընկալման տեսանկյունից դյուրընկալելի: Խաղը հետաքրքիր կլինի միայն այն դեպքում, երբ դասարանի յուրաքանչյուր աշակերտ այս կամ այն դերով մասնակցի դրան: Խաղի ներգործող հնարավորությունը պահպանելու նպատակով անհրաժեշտ է աշակերտների սխալները վերլուծել ոչ թե խաղի ընթացքում, այլ վերջում: Սխալներ թույլ տված երեխաներին ուսուցիչը պետք է վերաբերի ամենայն նրբանկատությամբ և համբերատարությամբ: Խաղերի քանակն ու տևողությունը պետք է լինի չափավոր: Դիդակտիկ խաղերը զարգացնում են երեխաների խոսքը. բառապաշարը համալրվում և ակտիվանում է, ձևավորվում է ձայնի ճիշտ արտասանություն, զարգանում է համահունչ խոսք, մտքերը ճիշտ արտահայտելու կարողություն: Որոշ խաղեր երեխաներից պահանջում են ակտիվորեն օգտագործել ընդհանուր, հատուկ հասկացություններ:

Հետազոտական աշխատանքի թեման արդիական է, քանի որ խաղն արտացոլում է երեխաների ներքին գործունեության կարիքը ակտիվ գործունեության համար, դա շրջակա կյանքի մասին սովորելու միջոց է. խաղում, երեխաները հարստացնում են իրենց զգայական և կյանքի փորձը, որոշակի հարաբերությունների մեջ են մտնում հասակակիցների և մեծահասակների հետ:

Դիդակտիկ խաղերի միջոցով երեխաները սովորում են ինքնուրույն մտածել, առաջադրանքին համապատասխան օգտագործել տարբեր պայմաններում ստացված գիտելիքները:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակն է՝ կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխաների մոտ զարգացնել երեխայի մաթեմատիկական ունակությունները, ինքնուրույնությունը, տրամաբանությունը, ամրապնդել երեխայի հիշողությունը, կատարելագործել երևակայությունը: Այս ամենը իրագործելու ամենարդյունավետ ձևը խաղն է, խաղի ժամանակ անհրաժեշտ է, որ ուսուցիչը կատարի խաղընկերոջ դերը:

Հետազոտական աշխատանքի կատարման համար առաջադրել ենք հետևյալ խնդիրները.

1. կրտսեր դպրոցում ստեղծել այնպիսի միջավայր, որտեղ կզարգանան սովորողների դեռևս նոր ձեռք բերած անձնային հատկանիշները՝ ինքնուրույնություն, ինչ-որ նոր բան սովորելու հակում, հետաքրքրասիրություն: Որն էլ պիտի հիմք հանդիսանա երեխայի «ես»-ի հետագա ամրացմանն ու կայունացմանը,
2. երեխային խաղալով սովորեցնել համեմատել, համադրել, դասակարգել, ընդհանրացնել, այսինքն կատարել մտավոր գործողություններ,
3. ուսուճասիրել կրտսեր դպրոցում երեխաների մտավոր զարգացման առանձնահատկությունները,
4. տեսականորեն բացահայտել և գործնականում ապացուցել դիդակտիկ խաղերի կարևորությունը՝ որպես կրտսեր դպրոցականների մտավոր դաստիարակության միջոց:

Աշխատանքի կառուցվածքը՝ աշխատանքը կազմված է բովանդակությունից, ներածությունից, երկու գլխից ու ենթավերնագրերից, եզրակացությունից, օգտագործված գրականության ցանկից: Այն շարադրված է 24 համակարգչային էջում:

ԳԼՈՒԽ 1. ԴԻԴԱԿՏԻԿ ԽԱՂԻ ԴԵՐՆ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1.1 Դիդակտիկ խաղի դերն ուսուցման գործընթացում

Խաղը մեծ նշանակություն ունի երեխայի կյանքում: Դպրոց մտնող երեխան, որ նախկին նախադպրոցականն է, դեռևս ցանկանում է խաղալ: Այս տարիքում ավելի շատ խաղ և զվարճալիք է պետք երեխային, քան լուրջ գործունեություն, ուստի դպրոցում պետք է դեռ երկար ժամանակ համապատասխան միջավայր և պայմաններ ապահովել խաղի համար: Դիդակտիկ խաղը երեխաների մտավոր դաստիարակության արժեքավոր միջոց է, որը խթանում է նրանց հոգեկան գործընթացները՝ հետաքրքրություն առաջացնելով ճանաչողական գործունեության նկատմամբ: Խաղի ժամանակ երեխաները հաճույքով են հաղթահարում ծագած զգալի դժվարությունները, փորձում են իրենց ուժերը, զարգացնում ընդունակություններն ու տարաբնույթ ունակությունները: Շատ կարևոր է ուսուցման անհատական աշխատանքի ժամանակ կրտսեր դպրոցականի համար կիրառել խաղ-ուսուցում և ուսուցում-խաղ ձևերը: Բազմաթիվ խաղերից կարելի է առանձնացնել մաթեմատիկական դիդակտիկ խաղեր, որոնք նպաստում են երեխաների մտավոր կարողությունների զարգացմանը: Երեխան այս դեպքում ավելի անկաշկանդ ու ազատ է զգում, իրեն թվում է, թե խաղում է, բայց խաղալով ավելի հեշտությամբ է յուրացնում դասանյութը: Նախքան խաղը կազմակերպելը պետք է մանրամասն բացատրվեն խաղի նպատակը, ընթացքը և կանոնները: Խաղի ընթացքում խաղավարը պետք է հետևի խաղի կանոնների պահպանմանը: Դիդակտիկ խաղը, որպես երեխաների ուսուցման ձև, պարունակում է երկու սկիզբ՝ կրթական (ճանաչողական) և խաղային (ժամանցային):

Դաստիարակը և՛ ուսուցիչ է, և՛ խաղի մասնակից: Նա սովորեցնում և խաղում է, իսկ երեխաները սովորում են խաղալով: Եթե դասարանում շրջապատող աշխարհի մասին գիտելիքներն ընդլայնվում և խորանում են, ապա դիդակտիկ խաղում (խաղեր՝ դասեր, իրականում դիդակտիկ խաղեր են) երեխաներին առաջադրանքներ

են առաջարկվում հանելուկների, նախադասությունների, հարցերի տեսքով¹:

Խաղային արդյունավետ միջավայրի կազմակերպան հիմքում դրվում են հետևյալ սկզբունքները.

1. **զգացմունքային հարմարավետության սկզբունք**, որը յուրաքանչյուր երեխայի համար ապահովում է զգացմունքային ջերմություն, բարյացակամություն է ստեղծում տարբեր տարիքի երեխաների հարաբերություններում, սատարում է նրանց գործունեությանը.
2. **ակտիվության սկզբունք**, որի առկայությամբ խաղային գործունեության տեսակների ընտրության և դրանց կազմակերպմանը մասնակցելու ճանապարհով խթանվում է երեխաների ակտիվ վարքը.
3. **բացության, ընդարձակման սկզբունքի** հաշվառումը երեխաների պահանջմունքներով, հետաքրքրություններով, հմտություններով, նրանց զարգացման մակարդակով պայմանավորված նոր խաղերի ընտրությունն ու անցկացումն է, որոնք խաղային գործունեությանը տալիս են գիտելիքների, զգացմունքների առավել լայն ընդգրկունություն.
4. **անհատականացման սկզբունքը** միջավայրը դարձնում է անձնակողմնորոշված, երեխայակենտրոն: Այդպիսի միջավայրում յուրաքանչյուր երեխա ստեղծում է իր անկյունը, ստանում է առավելագույն չափով ինքնադրսևորվելու, իր կողմից ստեղծված առարկայական-խաղային միջավայրի շնորհիվ ձեռքբերումները ցույց տալու հնարավորություն.
5. **երեխաների համախմբում առկա տարիքային հարաբերության հաշվառման սկզբունքը** երեխա-երեխա հաղորդակցության համակարգում ապահովում է առաջատարության գերակշռությունը և դրա օգտագործումը միայն անհրաժեշտության դեպքում՝ «երեխա-մեծ» հարաբերության համակարգում,

1. <https://emupauto.ru/hy/konsultaciyaDidakticheskie-igry-ih-znachenie-i-primeneniye-v-pedagogicheskoy.html>

տարբեր տարիքի երեխաների՝ միմյանց վրա փոխազդեցություն ունենալու ցանկության և ունակության զարգացում, միջավայրի հազեցումն ինչպես նախադպրոցականներին, այնպես էլ կրտսեր դպրոցականներին հետաքրքիր և մատչելի առարկայական բովանդակությամբ.

6. Ճկունության, շարժունության սկզբունքի հաշվառումը ստեղծվում է միջավայրի առարկաների ազատ ձևափոխման, խմբային սենյակներում բազմագործառույթ խաղային նյութերի օգտագործման, ինչպես նաև մեծերի և երեխաների զարգացնող հարաբերությունների դիրքորոշման մեջ ճկունության հնարավորություններ.

7. տեղեկացվածության սկզբունքի պահպանումը յուրաքանչյուր երեխայի տալիս է ազատ գործողությունների առավելագույն հնարավորություն միջավայրն ապահովելով այնպիսի միջոցներով, որոնք երեխաներին կտան խաղերի հիման վրա կատարելագործվելու հնարավորություն²:

Դիդակտիկական խաղի շնորհիվ երեխան դառնում է ուսուցման գործընթացի սուբյեկտ, ինչն էլ նշանակում է, որ նա ուսուցման գործընթացի ակտիվ մասնակիցն է՝ ունակ ինքնուրույն ձեռք բերելու անհրաժեշտ գիտելիքներ: Հետևաբար, կարող ենք առանձնացնել դիդակտիկական խաղի հետևյալ բնութագրումները:

- Անձի յուրահատուկ հարաբերություն շրջապատող աշխարհի հետ:
- Երեխայի յուրահատուկ գործունեություն, որը փոփոխվում է և զարգանում՝ որպես նրա սուբյեկտիվ գործունեություն:
- Երեխայի սոցիալականացման ու նրա կողմից յուրացված գործունեության ձև:
- Յուրացման յուրահատուկ բովանդակություն:
- Գործունեություն, որի ընթացքում տեղի է ունենում երեխայի հոգեկանի զարգացումը:

Ըստ բովանդակության՝ դիդակտիկական խաղերը լինում են սյուժետա-դերային և խաղ-վարժություններ:

2. Ձուլիետա Գյուլամիրյան «Խաղալով սովորենք», Երևան 2009թ., էջ 6:

Սյուժետադերային են այն խաղերը, որոնց ընթացքում լավագույնս դրսևորվում են երեխայի ազատության և ինքնուրույնության ձգտումները, ստեղծագործելու ցանկությունն ու կարողությունները, սեփական տպավորություններն ու պատկերացումները, կարծիքն ու վերաբերմունքը արտահայտելու հնարավորությունները: Սյուժետադերային խաղերն իրենց բնույթով ստեղծագործական են: Երեխան սյուժետադերային խաղերում արտացոլում է ոչ միայն առանձին տպավորություններ կամ պատկերացումներ, այլև տարբեր իրադրություններ, անձնական փորձից փոքրիկ դրվագներ կամ հասարակական երևույթներ: Բնականաբար, նշվածը վերարտադրվում է սեփական դիրքորոշմամբ և պարունակում է վերլուծություն և նոր մոտեցումներ: Սյուժետադերային խաղի նպատակն ու արդյունքը երևակայական են, սակայն երեխայի կողմից ընկալվում են ամենայն լրջությամբ և ջանքեր են պահանջում նրանից: Խաղի նպատակին հասնելու համար նա փորձում է լուծել բարդ՝ իրական կյանքում անլուծելի խնդիրներ, ինչը հնարավոր է երևակայական կերպարների ստեղծման միջոցով: Խաղի ընթացքում նա փորձում է հորինել և ստեղծագործել: Սյուժետադերային խաղերի գլխավոր կառուցվածքային տարրը դերն է: Դերերի միջոցով երեխաները նույնացվում են իրենց սյուժեի կերպարներին և փորձում արտացոլել կերպարին բնորոշ գործառույթները և հարաբերությունները: Ցանկացած դեր պարտադրում է վարքագծի և հարաբերությունների կանոններ, որոնք ակամայից յուրացվում են և գիտակցվում խաղի ընթացքում, դառնում սովորական ու ընդունելի և աստիճանաբար փոխանցվում իրական կյանք: Այստեղ ուսումնական խնդիրը թաքնված է:

Խաղ – վարժությունները նպաստում են երեխայի մաթեմատիկական պատկերացումների ձևավորմանը, որոնցում դիդակտիկական խնդիրը վառ կերպով է արտահայտված: Դրանք սովորական առաջադրանքներից տարբերվում են խնդրի անսովոր դրվածքով (գտնել, կռահել)՝ այն ներկայացնելով գրական հեքիաթի որևէ հերոսի անունով (Բուրատինո, Չեբուրաշկա) և պարունակում են ուսումնական խնդիր ու խաղային գործողություններ: Խաղ – վարժությունների նպատակն է՝ երեխաների կարողությունների ու հմտությունների մշակումը:

Խաղի նպատակը պետք է լինի ամրապնդել երեխայի հիշողությունը, ուշադրությունը, մտածողությունը երևակայությունը, քանի որ առանց այդ հատկանիշների անհավատալի է երեխային ամբողջովին զարգացնել ³:

3. Ջուլիետա Գյուլամիրյան «Խաղալով սովորենք», Երևան 2009թ., էջ 7:

1.2 Դիդակտիկ խաղերի կառուցվածքն ու կազմակերպման գործընթացի առանձնահատկությունները:

Դիդակտիկ խաղն ունի որոշակի կառուցվածք, որի հիմնական բնութագրման կողմը խաղի՝ որպես ուսուցման եղանակի և երեխայի խաղային գործունեության համակցումն է: Դիդակտիկ խաղերի ընթացքը սովորաբար կազմակերպվում է հաշվի առնելով նրա կառուցվածքային առանձնահատկությունները և բաղադրիչները, որոնք խաղին տալիս են ուսուցման բովանդակություն: Այդ կառուցվածքի հիմնական բաղադրամասերն են.

- Ուսուցողական խնդիրների առկայությունը՝ ուսուցողական նշանակությունը, որը որոշվում է ուսուցանվող ուսուցման նյութի բովանդակության հիման վրա: Յուրաքանչյուր դիդակտիկ խաղի միջոցով սովորողները պիտի ձեռք բերեն որոշակի գիտելիքներ, ունակություններ և հմտություններ,
- Դադտիարակչական նշանակությունը, որը որոշվում է աշակերտների անձնային որակների վրա խաղի թողած մանկավարժահոգեբանական ազդեցություններով: Խաղի դաստիարակչական նշանակությունը որոշելու համար պիտի հստակեցնել, թե ինչ անձնային որակներ և ակտիվ ուսուցման գործունեությանը նպաստող կարողություններ պիտի ձևավորվեն և զարգանան սովյալ խաղի ժամանակ,
- Զարգացնող նշանակությունը պայմանավորված է խաղի՝ երեխայի անձի զարգացմանը նպաստող գործոններով,
- Խաղային գործողություններն իրականացնում են երեխաները՝ առաջնորդվելով խաղի խնդիրներով, որոնցով էլ հենց որոշվում են այդ գործողությունների բնույթը, հաջորդականությունն ու ընթացքը և դառնում երեխաների խաղերի նպատակները: Սրանք, այսպես ասած, «ծածկում են» ուսուցման նպատակները՝ ստեղծելով միայն խաղի տպավորություն⁴:

4.Բոնդարենկո Ա.Կ. «Դիդակտիկ խաղերի կիրառման հոգեբանական և մանկավարժական հիմքերը», էջ 15

Դիդակտիկ խաղի հիմնական տարրը դիդակտիկ խնդիրն է: Դա սերտորեն կապված է վերապատրաստման ծրագրի հետ: Մնացած բոլոր տարրերը ենթակա են այս խնդրին և ապահովում են դրա իրականացումը: Դիդակտիկ առաջադրանքները բազմազան են. Սա կարող է լինել շրջակա միջավայրի հետ ծանոթություն (բնություն, բուսական և կենդանական աշխարհ, մարդիկ, նրանց կյանքը, աշխատանքը, սոցիալական իրադարձությունները), խոսքի զարգացումը (ձայնի ճիշտ արտասանության համախմբում, բառապաշարի հարստացում, համահունչ խոսքի և մտածողության զարգացում): Դիդակտիկ առաջադրանքները կարող են կապված լինել տարրական մաթեմատիկական հասկացությունների համախմբման հետ: Կանոնները կարևոր դեր են խաղում դիդակտիկ խաղում: Նրանք որոշում են, թե յուրաքանչյուր երեխա ինչ և ինչպես պետք է անի խաղում, ցույց են տալիս նպատակին հասնելու ճանապարհը: Կանոնները օգնում են երեխաների մոտ զարգացնել կանգ առնելու կարողությունը (հատկապես ավելի փոքր նախադպրոցական տարիքում): Նրանք երեխաներին դաստիարակում են իրենց զսպելու, վարքագիծը վերահսկելու ունակությամբ: Ավելի փոքր նախադպրոցական տարիքի երեխաների համար շատ դժվար է հետևել հաջորդականությանը: Բոլորն ուզում են առաջինը հանել խաղալիքը «հրաշալի պայուսակից», ստանալ բացիկ, անվանել առարկան և այլն: Բայց երեխաների թիմում խաղալու և խաղալու ցանկությունն աստիճանաբար նրանց տանում է դեպի այդ զգացումը զսպելու կարողությունը: , այսինքն՝ ենթարկվել խաղի կանոններին:

Ներկայացնենք դիդակտիկ և շարժուն խաղերի ժամանակ ուսուցչի գործունեությանը վերաբերող մի քանի հիմնական կանոններ.

1. Ուսուցիչն ինքը պիտի լրջորեն վերաբերի խաղի կանոնների պահպանմանը՝ ձևավորելով նաև երեխաների՝ խաղի կանոններին համապատասխան գործելու ունակությունները:
2. Պիտի կարևորի և բարձր գնահատի յուրաքանչյուր երեխայի ակտիվ մասնակցությունը խաղին՝ որքան հնարավոր է սահմանափակելով դիտողություններն ու քննադատական ակնարկները:

3. Ուսուցիչը խաղի ժամանակ պիտի կարևորի և բարձր գնահատի բոլոր երեխաների ցանկությունները, մասնավորապես դերային խաղերի ժամանակ չկատարի պարտադրողական քայլեր:
4. Խաղային թիմերը ձևավորելիս պիտի այնպես անի, որ նույն խմբի մեջ մտնեն տարբեր խառնվածք և պատրաստականություն ունեցող երեխաներ:
5. Պարտվող խմբերին պիտի տա իրենց պարտության պատճառները որոշելու և այդ մասին դատողություններ անելու հնարավորություն:
6. Պիտի օգնի երեխաներին որոշելու, թե ուսումնական որ նյութի չիմացությունն էր խաղում պարտվելու պատճառը, որ կարողության բացակայությունը խանգարեց նրանց հաղթողների կազմում⁵:

5. Ջուլիետա Գյուլամիրյան «Խաղալով սովորենք», Երևան 2009թ., էջ 15:

ԳԼՈՒԽ 2. ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ՄԱՍ

2.1 Հետազոտական աշխատանքի նպատակները, խնդիրները և մեթոդիկան

Ուսուցչի կողմից դիդակտիկ խաղերի կազմակերպումն իրականացվում է երեք հիմնական ուղղություններով՝ դիդակտիկ խաղի նախապատրաստում, դրա իրականացում և վերլուծություն:

Հետազոտայան աշխատանքի նպատակը: Ստուգել առաջարկված մեթոդիկայի արդյունավետությունը և զարգացնել աշակերտների խաղալու կարողությունները:

Խնդիրները:

1. Ուսուժաստիբել անհրաժեշտ ուսուժաս-մեթոդական գրականությունը:
2. Ընտրել համապատասխան միջոցները և եղանակները, որոնք թույլ են տալիս զարգացնել աշակերտների սովորելու կարողությունները խաղերի միջոցով:
3. Ստուգել առաջարկված մեթոդի արդյունավետությունը իրական պրակտիկայում:
4. Կատարել արդյունքների վերլուծություն, համեմատում և համակարգում:

Հետազոտության ընթացքում կիրառվել է

- դիտարկում,
- ուսուցում խաղերի միջոցով,
- խաղի միջոցով ուսուցման արդյունավետության ստուգում:

Ուսուցչի կողմից դիդակտիկ խաղերի կազմակերպումն իրականացվում է երեք հիմնական ուղղություններով՝ դիդակտիկ խաղի նախապատրաստում, դրա իրականացում և վերլուծություն:

Դիդակտիկ խաղի նախապատրաստումը ներառում է.

Խաղի ընտրություն, կրթության և վերապատրաստման առաջադրանքներին համապատասխան. գիտելիքների խորացում և ընդհանրացում, զգայական ունակությունների զարգացում, մտավոր գործընթացների ակտիվացում, (հիշողություն, ուշադրություն, մտածողություն, խոսք), ընտրված խաղի համապատասխանությունը որոշակի տարիքային խմբի երեխաների դաստիարակության և կրթության ծրագրային պահանջներին հաստատելը:

Դիդակտիկ խաղերի անցկացումը ներառում է.

1. Երեխաների ծանոթացում խաղի բովանդակությանը, դրանում դիդակտիկ նյութի կիրառմանը՝ ցուցադրելով առարկաներ, նկարներ, կարճ զրույց, որի ընթացքում պարզաբանվում են երեխաների գիտելիքներն ու պատկերացումները:
2. Խաղի ընթացքի և կանոնների բացատրություն:
3. Խաղի գործողությունների ցուցադրում:
4. Խաղում չափահասի դերի որոշում, նրա մասնակցությունը որպես խաղացող:
5. Խաղի արդյունքների ամփոփում:

Խաղի վերլուծությունը թույլ է տալիս բացահայտել անհատական ունակությունները երեխաների վարքի և բնավորության մեջ: Իսկ դա նշանակում է ճիշտ կազմակերպել նրանց հետ անհատական աշխատանքը:

Դիդակտիկ խաղի օրինակ՝ «Յուրաքանչյուր թիվ սիրում է իր տեղը»:

Նպատակները. Ամրապնդել ուղիղ և հետ հաշվելու հմտությունները և զարգացնել արագաշարժությունը:

Անհրաժեշտ պարագաներ՝ թվաքարտեր, հավաքապաստառ:

Ընթացքը: Խաղավարն առաջարկում է տեղերում աճման կամ նվազման կարգով դասավորել 1-10 թվաքարտերը: Հաղթում է այն աշակերտը, ով ճիշտ և արագ է կատարում առաջադրանքը:

Նկ.1. «Յուրաքանչյուր թիվ սիրում է իր տեղը»:

Գիդակտիկ խաղի դերը առաջին դասարանում ուսումնասիրելու համար հետազոտության ընթացքում իրականացրել ենք փորձնական դաս:

Դասի թեման ընտրել ենք լայնի և նեղի ուսուցումը՝ որպես առարկաների տեսակները տարբերակելու միջոց:

Դասի պլան

Դասարան՝ 1-ին

Առարկա՝ Մաթեմատիկա

Թեմա՝ «Լայն և նեղ»

Դասի տևողությունը՝ 45 րոպե

Դասի տեսակը՝ նոր նյութի հաղորդում

Դասի նպատակը.

Կրթական`

- աշակերտները կկարողանան տարբերակել առարկաները ըստ ձևի, գույնի,
- կվերարտադրեն նկարների բովանդակությունը` օգտագործելով լայն, նեղ տարածական հասկացությունները,
- գործնական վարժությունների միջոցով կամրապնդեն պատկերացումները:

Զարգացնող`

- աշակերտների մոտ կզարգանա կամային ուշադրությունը, հիշողությունը, տրամաբանական մտածողությունն ու երևակայությունը,
- կգունավորեն և կհամեմատեն երկրաչափական պատկերները,
- հաշվեձողիկներով կկառուցեն երկրաչափական պատկերները:

Դաստիարակչական`

- կձևավորվի պատասխանատվություն, հետաքրքրություն մաթեմատիկա առարկայի հանդեպ, հաղորդակցվելու, համագործակցելու հմտություններ, փոխադարձ հարգանք և վստահություն:

Առողջապահական`

- ձեռքերի, մատների վարժանք, ֆիզկուլտ դադար, տարամակարդակ առաջադրանքներ:

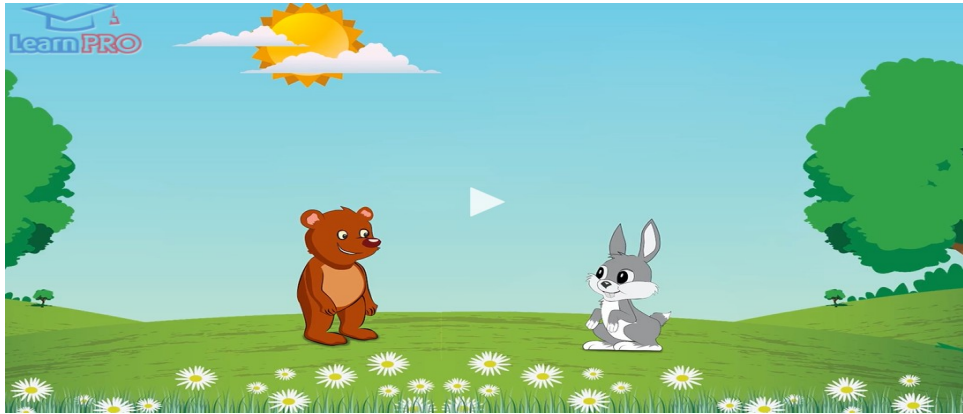
Կահավորում` թվաքարտեր, քարտեր` առաջադրանքներով, համակարգիչ, ձկնարան`

մազնիսե ձկներով, պաստառներ` մաթեմատիկական աֆորիզմներով, և այլ զննական պարագաներ` կապված ուսուցանվող նյութի հետ:

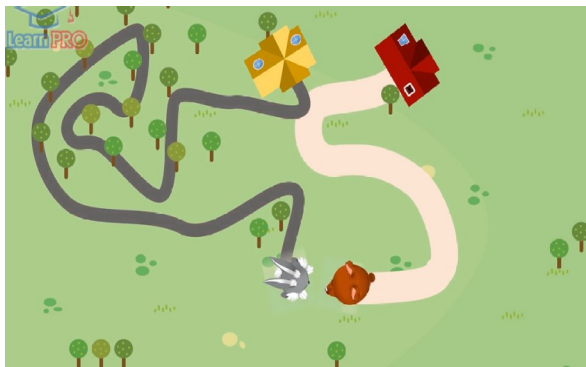
Դասի ընթացքը.

Խթանման փուլ.

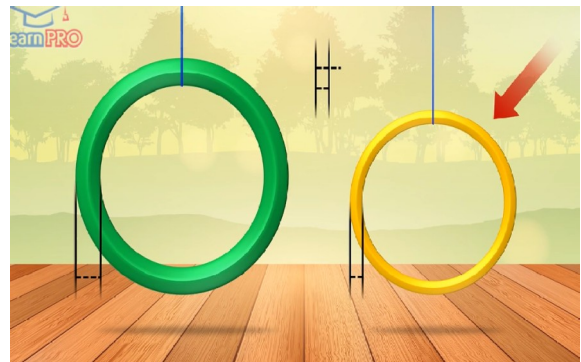
Դասը սկսել ուսուցողական մուլտֆիլմի դիտումով, որտեղ արջուկն ու նապաստակը ցուցադրում են տարբեր առարկաներ և տարբերակում լայնն ու նեղը (լայն և նեղ ճանապարհ, օղակներ, հաշվեձողիկներ):

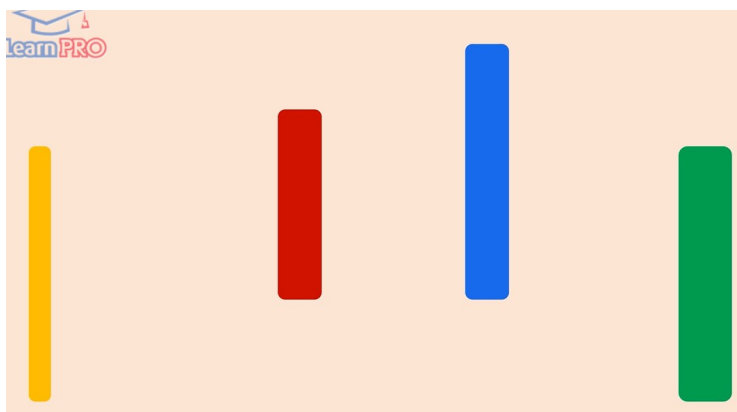
Նկ.2 «Արջուկն ու նապաստակը»:

Նկ.3 «Լայն և նեղ ճանապարհներ»:

Նկ.4 «Լայն և նեղ օղակներ»:

Նկ.5 «Լայն և նեղ հաշվեձողիկներ»⁶:

6. <https://sovorir.am/site/category/id/9>

Մեր շրջապատում բացի թվերից գոյություն ունեն այլ առարկաներ, որոնք իրարից մեծ ու փոքր են, բարձր ու ցածր են, հաստ ու բարակ են, կարճ ու երկար են: Այսօր սովորում ենք նաև լայն և նեղ առարկաները: Ի՞նչ այդպիսի առարկաներ գիտենք մեզ շրջապատող: Աշակերտները լայն և նեղ առարկաներ թվարկելուց հետո կատարում են գրքի առաջադրանքները, այնուհետև, գործնական աշխատանք՝ թղթերով պատրաստելով լայն և նեղ օղակներից բաղկացած շղթաներ:

Իմաստի ընկալման փուլ.

Դիդակտիկ խաղի միջոցով երեխաները գործնականում կկիրառեն իրենց կարողություններն ու հմտությունները «Լայն և նեղ» դասի ուսուցման ընթացքում:

Դիդակտիկ խաղի օրինակ՝ «Լայնի ու Նեղի ուսուցում»:

Խաղի նպատակը՝ երեխաները խաղի միջոցով կսովորեն և կկարողանան տարբերակել լայնը և նեղը:

Անհրաժեշտ պարագաներ՝ լայն և նեղ քարտեր:

Խաղի ընթացքը՝ դասարանը բաժանել երկու հավասար մասի նախապես պատրաստել լայն և նեղ քարտեր և խառը դասավորել աթոռակի վրա: Երեխաները մրցելով պետք է վերցնեն քարտերը, առաջին խումբը՝ լայն, երկրորդ խումբը՝ նեղ:

1

2

Նկ.6. «Լայն և նեղ քարտեր»:

Խաղի ավարտից հետո պարզ կդառնա, թե որքանով են երեխաները հասկացել դասը, աշխատանքը շարունակել դասագրքի տրված օրինակներով: Աշակերտներն իրենց սեղանների վրա հաշվեձողիկներով կպատրաստեն լայն և նեղ ուղղանկյուններ:

Կշռադաստման փուլ.

Դասի Վնացած բոլորները հատկացնել զույգերով աշխատանքին: Աշակերտները զույգերով կպատրաստեն գունավոր թղթերով երկրաչափական պատկերներ: Արագ, ճիշտ աշխատող զույգը համարվում է հաղթող և արժանանում է խրախուսանքի:

Հետազոտության ընթացքում պարզ դարձավ, որ դիդակտիկ խաղի միջոցով ուսուցումն ավելի մատչելի է դարձնում նյութը: Որպես նորարարական մեթոդներ, որում կիրառվում է տարբեր մեթոդների համախումբ՝ շեշտը դրվում է դիդակտիկ խաղերի վրա:

Եվ այսպես ամփոփելով հետազոտության արդյունքը եկանք այն եզրակացության, որ ուսուցումը տարրական դասարաններում առավել արդյունավետ մեթոդ կարելի է համարել խաղերի միջոցով ուսուցումը: Երեխաները ավելի հետաքրքրված էին խաղային տեխնոլոգիաների միջոցով սովորելուն և որպես նորույթ առաջարկում ենք տարբեր խաղերի միացումով ստանալ մեկ նորարական մեթոդ, որի միջոցով առավել արդյունավետ աշակերտները կկարողանան ընկալեն իրենց վարժությունները և խնդիրները:

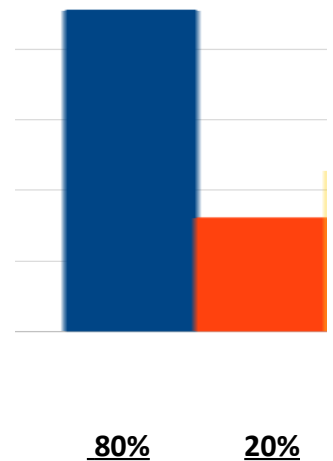
2.2 Հետազոտական աշխատանքի արդյունքների գնահատումը և ընդհանրացումը

Արդյունքների ամփոփումը իրականացվում է խաղի ավարտից անմիջապես հետո: Սա կարող է լինել միավոր, բացահայտել երեխաներին, ովքեր ավելի լավ են կատարել խաղային առաջադրանքը. հաղթող թիմի որոշում և այլն: Միևնույն ժամանակ անհրաժեշտ է նշել յուրաքանչյուր երեխայի ձեռքբերումները, ընդգծել հետաքննարկելի երեխաների հաջողությունները: Խաղերն անցկացնելիս անհրաժեշտ է պահպանել բոլոր կառուցվածքային տարրերը, քանի որ նրանց օգնությամբ է լուծվում դիդակտիկ առաջադրանքները: Դիդակտիկ խաղի իրավիճակում գիտելիքն ավելի լավ է յուրացվում: Դիդակտիկ խաղն ու դասը չեն կարող հակադրվել: Ամենակարևորը, և սա ևս մեկ անգամ պետք է ընդգծել, դիդակտիկական առաջադրանքը դիդակտիկ խաղում իրականացվում է խաղային առաջադրանքի միջոցով: Երեխայի ուշադրությունը հրավիրվում է խաղային գործողությունների կատարման վրա, սակայն նա տեղյակ չէ ուսուցման առաջադրանքին: Սա խաղը դարձնում է խաղային ուսուցման հատուկ ձև, երբ երեխաները ամենից հաճախ ականա ձեռք են բերում գիտելիքներ, կարողություններ և հմտություններ: Երեխաների և ուսուցչի հարաբերությունները որոշվում են ոչ թե ուսումնական իրավիճակով, այլ խաղով: Երեխաները և ուսուցիչը նույն խաղի մասնակիցներ են: Այս պայմանը խախտված է, և ուսուցիչը բռնում է անմիջական դասավանդման ճանապարհը:

Հետազոտության ընթացքում պարզ դարձավ, որ դիդակտիկ խաղի միջոցով ուսուցումն ավելի մատչելի է դարձնում նյութը: Որպես նորարարական մեթոդներ, որում կիրառվում է տարբեր մեթոդների համախումբ՝ շեշտը դրվում է դիդակտիկ խաղերի վրա: Պատկերացում կազմել թվերի և թվերի հարաբերակցության, դրանց քանակի և ուղղագրության մասին: Երեխան պետք է հստակ հասկանա, թե քանի միավոր է համապատասխանում յուրաքանչյուր թվին: Նկարված նիշը չափելու ունակությունը հեշտացնում է թվաբանության սկզբունքները հասկանալը:

- Ժամանակի և տարածության մեջ կա կողմնորոշման զարգացում: Ձեռք բերելով նոր փորձ, ուսումնասիրելով առարկաները տարբեր տեսանկյուններից, երեխան սովորում է հասկանալ և ընկալել վերացական հասկացությունները.
- Խաղալու գործընթացում որոշակի գործողությունների մշտական արդյունքի միջոցով երեխան սովորում է եզրակացություններ անել: Թույլ է տալիս երեխայի ուշադրությունը հրավիրել այն առարկաների վրա, որոնք նրան չեն հետաքրքրում առօրյա կյանքում:
- Մտածողության և մաթեմատիկական կարողությունների զարգացումը երեխային հնարավորություն է տալիս տեսնել նոր և հետաքրքիր բաներ արդեն իսկ ուսումնասիրված նյութում:
- Զգացմունքային ընկալման միջոցով սերմանվում է հետաքրքրություն սովորելու նկատմամբ, ինչը կարևոր գործոն է դալրացում հետագա կրթության համար:

Եվ այսպես ամփոփելով հետազոտության արդյունքը եկանք այն եզրակացության, որ ուսուցումը տարրական դասարաններում առավել արդյունավետ կարելի է համարել խաղերի միջոցով : Երեխաները ավելի հետաքրքրված էին խաղային տեխնոլոգիաների միջոցով սովորելուն և որպես նորույթ առաջարկում ենք տարբեր խաղերի միացումով ստանալ մեկ նորարական մեթոդ, որի միջոցով առավել արդյունավետ աշակերտները կկարողանան ընկալեն իրենց վարժությունները և խնդիրները: Հետազոտության արդյունքում պարզ դարձավ աշակերտներին ուսուցանված նյութի ընկալման աստիճանը դիդակտիկ խաղի միջոցով, որը ներկայացված է ստորև՝ դիագրամի տեսքով:

Աշակերտները դասը ավելի մատչելի յուրացնում են խաղի միջոցով, որի ընթացքում երեխաները ցուցաբերում են իրենց կարողություններն ու հմտությունները:

Եզրակացություն

Ավարտելով հետազոտական աշխատանքը հանգել ենք հետևյալ եզրակացության.

Ուսուցումը տարրական դասարաններում առավել արդյունավետ մեթոդ կարելի է համարել դիդակտիկ խաղերի միջոցով: Երեխաները ավելի հետաքրքրված էին խաղային տեխնոլոգիաների միջոցով սովորելուն և որպես նորույթ առաջարկում ենք տարբեր խաղերի միացումով ստանալ մեկ նորարական մեթոդ, որի միջոցով առավել արդյունավետ աշակերտները կկարողանան ընկալեն իրենց վարժությունները և խնդիրները: Ծրագրով նախատեսված հմտությունների և կարողությունների ձևավորման և հետագա մշակման նպատակով ուսուցիչն օգտագործում է ուսումնասիրաստիարակչական գործընթացի կառավարման մեթոդական միջոցների լայն զինանոցը: Դպրոցականների տարրական կրթության ժամանակակից հայեցակարգը միտված է նոր գիտելիքներ ձեռք բերելուն՝ երեխայի անհատական ոլորտի համակողմանի զարգացման հետ զուգակցելով: Ուսուցման բոլոր մոդելներն ունեն ընդհանուր նպատակ՝ աշակերտի մոտ անձի զարգացումը, նրա մոտ սովորելու ցանկության և ունակության ձևավորումը: Դիդակտիկ խաղերի մեկ այլ, շատ կարևոր և էական կողմը, այն է, որ դրանք որպես ուսուցման միջոց դիտարկելը, փոքր-ինչ լուսաբանված է: Սակայն հենց դիդակտիկ խաղերի միջոցով կարելի է հասնել ցանկալի արդյունքի: Դիդակտիկ առաջադրանքը որոշվում է ուսուցման և կրթական ազդեցության նպատակներով: Այն ձևավորվում է ուսուցչի կողմից և արտացոլում է նրա դասավանդման գործունեությունը: Խաղն իրականացվում է խաղային առաջադրանքի միջոցով: Խաղի առաջադրանքն իրականացնում են երեխաները:

Օգտագործած գրականության ցանկ

1. Գյուլամիրյան Ջ., «Խաղալով սովորենք», Երևան, 2009թ., 6 էջ:
2. Գյուլամիրյան Ջ., «Խաղալով սովորենք», Երևան, 2009թ., 7 էջ:
3. Գյուլամիրյան Ջ., «Խաղալով սովորենք», Երևան, 2009թ., 15 էջ:
4. Բոնդարենկո Ա.Կ. «Դիդակտիկ խաղերի կիրառման հոգեբանական և մանկավարժական հիմքերը», էջ 15:
5. Մելոյան Լուիզա, «Մաթեմատիկական դիդակտիկ խաղեր»:
6. <https://sovorir.am/site/category/id/9>
7. <https://znanio.ru/media/>

Հավելված

